

التمكين للأمة الإسلامية الخلفية التاريخية والمعاصرة

So Kiandato o Ummah Islamiyyah ko Miaipos a go so Kapapantgan

(al Khutbah 32)

Ki: Alim Hassanor M. Alapa

al Murshid al Am

al Insan Islamic Assembly of the Philippines

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْ فُسِنَا وَسَيِّئَاتِ
أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا ، وَأَشْهَدُ أَلَّا إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ
عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَمَنْ اهْتَدَى بِهَدْيِهِ إِلَى يَوْمِ
الَّذِينَ . . . وَبَعْدُ:

فِيَاعِبَادَ اللَّهِ يَقُولُ الْحَقُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ:

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ .

Innalhamda lillāhi nahmaduhu wa nastaīnuhu wa nastagfiruh, wa na'ūdubillāhi min shurūri anfusinā wa sayyiāti a'mālinā, man yahdihillāhu falā mudhillalahu, wa may yudhlil falan tajida lahu waliyyan murshidā, wa ash'hadu allā ilāha illallāhu wahdahu lā sharīka lahu, wa ash'hadu anna Mohammadan abduhu wa rasūluh, Allāhumma salli wa sallim wa bārik alā Mohammadin sallallāhu alayhi wa sallama wa alā ālihi wa sahabihi wa manihtadā bihad'yihī ilā yawmidd dīn wa ba'du:

Fayā ibādallāhi, Yaqūlul Haqqu Tabāraka wa Ta'ālā fil Qur'ānil Karīm:

Qulnah bitū minhā jamīan fa'immā ya'tiyannakum minnī hudan faman tabi'a hudāya falā khawfun alayhim wa lā hum yahzanūn.

So langowan a podipodi ago so samporna a bantog na rk o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى), bantogn tano Skaniyan go mamangni tano ron sa tabang, ago mangni tano Ron sa sapngan Iyan so manga dosa tano, go lomindong tano ko Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) phoon ko manga antiyor o manga ginawa tano, ago so pangararata o manga galbk tano, sa taw a toroon skaniyan o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى), na da' a makadadag on, na sa taw a dadagn iyan na di nka dn mitoon sa salinggogopa' iyan a phakatoro' on.

Manga Oripn o Allāh

Ipoon ko sobra sa sapolo a go pat gatos ragon na tominindg so Mohammad bin Abdillāh (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) sii sa balintad a Makkah, a go sii ko liawaw o palaw a as Safā, sa gii niyan tharo'on ko manga taw a: Mataan a sakn na iphlalang akn rkano a siksa' a mabasng, na miaadn ankoto a panolon a romarankom a tamana' a paglt sii ko doniya ko kadandan iyan, ko pagltan o miaipos a malibotng a go so zalono' a masindaw.

Sa tominindg so jāhiliyyah a sopak sankā'i a panolon a bago ko kalangowan o bagr iyan, sa lininding iyan so paninggalan iyan a go so manga katohanan iyan a go mianiphatay sa pantag roo sa kapakithidawa' a phakasokar, sa piakambowat iyan a sopak ko pphanolon – so Mohammad (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) – so ronda niyan a komokoda' a go so ronda niyan a phlalag sa minioma niyan so magarang iyan a potaw, na miatatap so Nabī (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) sii ko panolon iyan sa katatap a lawan a go mabagr a di so kapakabbkn o mala' a palaw, a da' a phakalobay ron a ringasa' , a go da' a phakalmk on a gasta', a go da' a phakabirayi' on a orarig.

Sa pitharo' iyan ko bapa' iyan a: Hay bapa', Ibt ko Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) ka opama ka btadn iran so alongan ko kawatan akn, na so olan na sii ko diwang akn, sa ibagak akn anka'i a panolon na di ko dn ibagak sa taman sa di skaniyan pakadaagn o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) odi' na mitandoray ako ron, na di ko dn ibagak.

Na sii ko paganay a gawii a piayag on o Rasūlullāh (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) so panolon iyan ko Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) na miaadn skaniyan a tatankdn iyan a mataan a so Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) na tankd a thabangan iyan anka'i a agama, a go tankd a pakipndato' iyan ko manga oripn iyan, minsan pn lomalagaday so bagr a go so pangalang a mala' a babalagn iyan so panolon ko lalan iyan.

Na sii ko oriyān o miakasapolo' a go tlo ragon ko kiapanagipoon o panolon sii sa Makkah - a kiataaman on o Nabī (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) a go so manga Muslim so pizoson a siksa', a go mizasaloyana kiran so pimbarang a ringasa' - na inisogo' o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) ko Sogo' iyan a go so manga Muslim a katogalin iran sa Madinah, na so kiathakna' o Nabī (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) a go so manga Muslim sa Madinah na mianagipoon so pankat a paganay ko manga pankatan o kapakandato', sa kiaadnan so manga Muslim sa parinta a go so Islam sa manga tabanga'.

Sa mianagipoon so kaprompaka' a gomaan ko pagltan o bnar a go so batal, sa miaadn so kiapakataban sa Badr, oriyān iyan na miaadn so nda'o a mapitl sii sa Uhud, oriyān iyan na so kiathidawa' sa al Ahzāb, sa maisaisia so manga Arab ko kaphowalasa iran ko manga Muslim, sa miaadn siran a di siran thorogn inonta a pd iran so gomaan iran sa kapananagompot o kapngingilam iran ko gobat o rido'ay, na pitharo' iran a: Khailay niyo a adn a kakhaoyag tano a khabaloy tano a somasarig a thatakna', a da' a ikhalk tano a rowar ko Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى)? Na adn a mitharo' a mama a pd ko manga sahābah a: Hay Rasūlullāh (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ba dayon sa dayon na giya'i dn i btad tano a sasawann tano sa kalk? Ba da' a phakaoma rki tano a gawii a phakasarig tano ron, sa khibtad tano so manga gomaan tano? Na pitharo' o Nabī (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) a: Da' a mapthigr iyo a rowar sa di mathay sa taman sa makaontod so mama a pd rkano sii ko lompokan a mala' a da dn a kaaawidan iyan a gomaan (potaw), na tomiron so katharo' o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) a:

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا
 اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ
 بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا ۗ يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا ۗ وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ
 فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٥﴾

Inibgay a pasad o Allāh ko siran oto a miaratiaya a pd rkano a go minggalbk siran sa manga pipiya a tankd a phakasambiin iyan siran ko lopa' sa datar o kiapakasambi' o siran oto a miaonaan iran a go tankd a mipndato' iran so agama iran a so inikasoat iyan kiran a go tankd a zambi'an iyan kiran ko oriyān o kaalk iran sa kasasarig, sa pzimbaan ako iran a go di ako iran iphanakoto sa mlk bo', na sa taw a khafir ko oriyān oto na siran oto na siran so manga fasiq (lomiliyo ko agama). (Surah an Nūr 24:55)

Go tioman o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ) so kapasadan iyan, sa diaag iyan so manga lompokan a isaisa skaniyan, pitharo' o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ) a:

وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا ۗ وَكَفَىٰ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ
 الْقِتَالَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا ﴿٢٥﴾

Piakambalingan o Allāh so siran oto a manga kafir sa pd iran so gani ran sa da siran makaparoli sa mapiya, sa inamplan o Allāh so miamaratiaya ko kiathidawa', sa adn so Allāh a Mabagr a Mabasng. (Surah Al Ahzab 3:25)

Na sii ko oriyān o kiaipos o al Ahzāb na adn a mianagipoon a pankat a bago ko manga pankatan o kapakandato', sa pitharo' o Nabi (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) a:

Imanto na nggobatn tano siran sa di tano iran nggobatn.

Sa mianagipoon so panolon a Islam sa pkhowaan iyan so waraan iyan a lankap sa doniya, sa pizoratan o Nabī (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) so manga dato' ko sabaad a manga ingd sa ipndolon iyan kiran so Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ), sa mianginsbangan so panolon o Islam a go mianginsdpan, sa somiold so manga taw ko Islam sa zasagrompong, sa piakitaban o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ) a Makkah ko Sogo' iyan a go so miamaratiaya, sa inikayas o Rasūlullāh (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) so manga barahala a lomiliyot sa al Ka'bah sa pmbatiayaan iyan so katharo' o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ) a: ...Miakaoma so bnar sa diaag so batal, ka mataan a so batal na miaadn a dadaagn, go so katharo' iyan a: Miakaoma so bnar sa di makaphanagipoon (madn) so batal a go da' a maphakakasoy niyan (a kaadn iyan), sa piakatoron o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ) ko Nabī (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) niyan sii ko kianayk iyan sa kanayk a kaodas so katharo' iyan a:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا ﴿٣﴾

Imanto a alongan na tiarotop akn rkano so agama niyo a go dinianka' akn rkano so limo' akn a go miasoat ako rkano ko Islam a agama. (Surah Al Maida 5:3)

Sa tomiaalok so Rasūlullāh (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ko Inampda' a Maporo', ko oriyān o kinisampayin iyan ko sogo'an (risālah) a go miatonay niyan so inisarig on sa bialasan roo o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) sa mala' a balas.

Sa miakaoma so manga khalīfah niyan a miangatotoro' (al khulafā ur rāshidūn) a miasoat so Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) sii kiran langon, sa kiakaptan iran so pandi' o Islam sa inilalakaw iran a pd iran so manga Muslim sa iniokit iran ko lalan o Rasūlullāh (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ), sa da siran sambi' a go da siran alin sa ininggolalan

iran so agama iran sa mapiya a kanggolalan sa liankoloban iran so Sbangan o doniya a go so Sdpan iyan sa aawidan iran so katharo' o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) sa ipzampay iran ko manga kaadn, sa piakambowat o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) a misabap kiran so taw a khabayaan iyan phoon ko kapzimbaa ko manga oripn sa minitogalin ko kapzimbaa niyan ko Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى), a go phoon ko kasimpit o doniya san ko blangan iyan go phoon ko kapphanalimbot o manga agama san ko kaontol o Islam.

Sa miaadn so masa o kiandato' iran a so da makalawan sa tlo polo' ragon a mababa' sii ko omor o masa, ogaid na sii ko timbangan o arga' na lbi a mapn'd a di so omor o miakatindg a manga imbraturiyyah (empire) a so miatatap a makamomoayan ko lopa' sa sobra sanggibo ragon, sa miaadn ankoto a manga ragon a maontol a lbi a maporo' a manga pondiyong a miatabid skaniyan o kamamanosiya'i sii ko lagaday o iringa' iyan ko kalangolangon iyan.

Sa miaadn so kiapakandato' sii sankā'i a pankat a inisampay sii ko pithamanan a pondiyong iyan a so da dn maraot o ummah sii ko apiya antonaa a masa. Sa datar oto a miaadn so kiapakandato' a romarankom, sa riankom iyan so kapamondiyong o agama a go so manga simba, a go riankom iyan so kiapakandato' sii ko doniya a go so kiapakambayabaya' o Islam sa ragat a go sa gilopa', kandato' a go kakhaoyagan a go kata'o a go kazinead. Sa miailay so Islam a go miagdām so rarad iyan ko langowan a pizasokowan a go pirikharikhaban o kaoyagoyag o manosiya.

Sabnar a miagontong so ummah Islamiyyah sii sankā'i a kiapakandato' ko lagaday o manga masa a malndo, sa likaan on o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) so manga kabarakat ko langit a go so lopa'.

Sa mianinggaposan so kadato' a matotoro' (khalīfah rāshidah) sa minggolalan ko kinibgan o al Imām al Hassan bin Alī ko kadato' a khalīfah ko Muāwiyyah bin Abī Sufyān ko ragon a ika pat polo' a go isa ko Hijrah, sa mianagipoon so bago a masa sii ko ummah Islamiyyah.

Sii sankā'i a pankat na da pn makathakna' so kaoyagoyag o ummah Islamiyyah sii ko langowan a manga katampar iyan sii ko lbi a maporo' sii ko kawankawangan o doniya a so miaadn ko masa o Rasūlullāh (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) a go so sii ko masa o manga khalīfah a miakasambi' on, ogaid na minsan pn gioto dn na miatatap skaniyan a maporo' a lomalankolob opama o dayagn ko langowan a miaknal o manosiya a pd a manga atorān a go kandato' a go manga parangay antaa ka manga bandaran.

Go mataan a di bnar so minititik sa pamikiran o kadaklan a manga taw a so Islam na miapos dn so masa niyan ko oriyān o masa o Rasūlullāh (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) a go so manga khalīfah niyan, sa aya mataan a bnar na aya mianinggaposan na so masa a kababaloy

o kadato' a Islam a ladiawan a maporo', sa so kiada' oto na mindod so masa niyan sa kalilid a masa ko kapphanothola on.

Na sii ko kiapanagipoon o kiandato' o manga Banū Umayyah (Umawī), na mianagipoon so kadato' a kapangalandada ko atoran iyan a kapkhawarisi ko kadato' a go so kiapanalimbot iyan ko manga kabnar, sa mianagipoon so paganay a ropt ko manga onayan o Islam sii ko okit a giikandato' a go so giikanggiragiraya ko tamok sa miakaonot roo so miazaginton a kiaphokas ko katitimo' o ummah ko kathikayi ko manga galbk o manga dato', a go so manga giragiray ran, sa sii mimbasowi ko manga btad iyan a mattndo'.

Minsan pn giyanan dn na so kala' o dianka' o kiapakasilay ko masa a Umawi na katatamanan, apiya pn mapayag a mala' amay ka idayag ko masa a kiapamondiyong – a so masa o Nabī (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) a go so masa o khilāfah rāshidah – a so khapayag so langowan a shayi ko kiobay niyan on a karibang a maito', sa miaadn so ummah sa matatago' siran ko mapiya ko kasaromag iyan ko paratiaya a go parangay, sa miangolad so manga panaban o Islam sa taman sa inisampay so manga Muslim ko manga pinto' a al Qustantiniyyah (Istanbul) sa miamts so panolon o Islam sii sa India sa Sbangan, na sii sa katampar sa pagotaraan a Africa sa Sdpan, sa miakabagr so parinta o Islam, sa taman sa mibaloy a bagr a ipkhalk o manga rido'ay niyan.

Oriyan iyan na miakaoma so manga Banū al Abbās (Abbāsiyyun), sa pikhodaan iran so goris a makasisilay a so inadn o manga Umawīn, sa miamagoman so kagarang o kiapakasilay sii ko masa iran, sa inomanan iran sa bago a kiapakasilay sa miatatap so kadato' a kapangwaris a kapangalandada, sa miamagoman so karata' iyan gowani a balowin iran a giipamagidala' so kadato' – sa opama o aya masogat o alang o isa na wata' a da pn kabaligi na datoon iran – sa miakaprarad oto sa marata' ko bagr o parinta Islāmiyyah a ioman on so miaadn a pd sa kakhonsikonsi' a piakalkk a pantag bo' sa kaagawa ko kadato', sa inisampay so mabasng a kadato' ko sindadan o lambt iyan, sa miakatonay sa kapamolang sa taw a di khiropa o pamikiran so kakhaadn iyan ko manga Muslim.

Na so pman so kathabowakar ko kiasara ko tamok o Bayt al Māl, na miaadn so khalīfah a Abbasi a da' a khagdam iyan a marata' a kabgi niyan ko pababayok a Arab a sambi' o bayok iyan a pamoday a go bantog ko dato' a arga' a magatos nggibo a bolawan a pirak a pd ko tamok o manga Muslim. Liyo san so pd a manga bontal a kiapakasilay a salakaw a so kna' o ba giya'i i blangan o kapagaloya on.

Na so pman so kalankapan o ummah na miabaloy a kabblmblngan iyan anka'i a marata' a kathabowakar na da'a khaogn iyan a tomtrn.

Sa miaadn a waraan a kakhidozo' o parinta Abbasiyyah phoon ko rarad anka'i a kiapakasilay, sa miakadansal so kinigobar iyan sa onot ko sosonan o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) sii ko kaoyagoyag o kamamanosiya'i. Sa somiold so manga Tatar sa Bagdhād a pompongan o kadato' a Islam ko ragon a 656 ko Hijrah, sa siombali' iran so khalīfah al Mu'tasim Billāh, a go pianombali' iran so manga Muslim, a go pianotong iran so manga kitab o kata'o a so ipammlpl a Baghdād, sa piaganod iran so kalaan on ko lawasaig a Dijlah, a giya manga kitab oto na rarankomn iyan so lbi a mala' a paninggalan o kata'o sii sa doniya sii ko kiaiposan iyan a go so kapapantagan iyan.

Sa sabnar a miaopakat so manga barathothol sa aya sabap anka'i a tioba a go kaantiyor na skaniyan so kialipat a go so kiatala' a go so kiasawit a go so kiaphapakaito'a ko manga nda'o o Islam. Go bnar so Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) gowani a tharo' on iyan a:

﴿ ۱۱۷ ﴾ وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهِلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلِهَا مُصْلِحُونَ

Go da maadn so Kadnan ka i ba niyan antiyora so lipongan sa kapanalimbot a so manga taw ron na pphangompiya siran. (Surah Hud 11:117).

Go minitobak sa datar oto so kadato' a Islam sa Sdpan (Andalus), sa kiandato'an o manga taw o kros a ingd a Andalus, sa biogaw iran on so manga Muslim sa okit a pinakamarata' a kabibinatangi, sa miaponas so kaaadn o Islam sii sankoto a balintad a pd ko lopa' a so miaadn sa miaona a pompongan o kata'o a go so bandaran ko pinggatos a manga ragon.

Sa da maadn so kinitombak o kadato' o Abbasiyyah a ba gioto' so kiapaninggaposan o Ummah Islamiyyah, ka mataan a miapayag sii ko kibabatog so parinta a Islam a bago a skaniyan so parinta a Uthmāniyyah a miatatap a mindato' ko liawaw o lopa' sa mararani lima gatos ragon a miagaga niyan sanko'i a manga masa a kasiapa niyan ko taragombalay o Islam a go mialinding iyan so manga Muslim ko garobat o manga taw o kros (Crusade) a giimakazonosono'. Sa giyanka'i a parinta na kiasoldan iyan so ingd o manga Nasranī sii sa Aurupa, sa piamanaban iyan a rk o Islam a manga lopa' a go manga poso' na somiold so manga taw sii ko Islam sa poloan ka million a bilangan iran, a go miarn iran so kapakatindg o parinta a Yahudi sii ko lopa' o manga Muslim... a go so salakaw san a madakl.

Ogaid na gianan a go so salakaw san na di niyan maphakada' so kiaadn o madakl a kiapakasiley ko lalan o Islam, mlagid o sii ko parinta odi' na sii ko kaoyagoyag o ummah ko along o parinta, sa minioma o kiapakasiley so onga niyan a marata' sii ko kialagaday o manga gawii

- Sa miaadn ankoto a parinta a Islam a aya paganay a parinta a da niyan osara so basa a Arab a onayan o basa niyan.
- Sa miaadn so dato' (walī) sii ko oman i iqlīm a giindato' sa masa a katatamanan oriyān iyan na pokasan sa kadato', sa miabaloy oto a masa a kathaban sa tamok a khakowa niyan ko oriyān o kada' iyan sa kadato'.
- Sa sianka' o parinta Islamiyyah so kaoyag o niawa o kapagijihad a go so kambagobago, sa lomiankap so kiabrān a go so kiaori ko manga blangan o parinta a Islam.

Sa mianagipoon so kiasold o manga atoran a rapo sii ko parinta Islamiyyah. Sa mianagipoon so masa niyan a kananaasan sii ko masa o Sultān Salīm, a so lomiankap so ngaran iyan ko Sulaymān al Qānūnī (Sulayman the Great) sa kinowa niyan so atoran a Sdpan ko kadato' a go inalin iyan so sabaad ko manga pangitaban o kaphagingd.

Na so pman so kisogoon ko mapiya a go so kisaparn ko marata' na miaadn dn so ummah a inipanalipndaan iyan oto ko khiphapantagn iyan ko manga dato' iyan sa miathay dn a masa, na da maadn a ba pd sa pakatatanaan a kapagndod iyan ko kanggalbka on sii ko salatan (climate) o kapagolowan a sondaro a so ron makambbkn so parinta a Uthmāniyyah sa masa oto.

- Na miasndod so manga Muslim ko agama iran sabap ko kaaadn o manga bid'ah a go manga paratiaya a dadag a go manga kadostaan sa kialibotngan siran o salatan a kandaraynon a go so kinibagakn ko kakowaa ko manga sabap.

- Minsan pn gioto dn na da maadn so Islam ko ginawa niyan sii ko manga ginawa iran a darpa' a maphamagosay, di sii ko ropaan iyan a paratiaya go di pn sii ko ropaan iyan a sosonan a kandato', ogaid na miatatap a oyagoyag a go masisiyap ko kapakasilay a go so kasambii ron, sa miatatap so barabad o kaompiya a tomatayaw a giimakazonosono' ko manga masa a di skaniyan khapadng o manga sambr o sobosobo a pphakadansal ko manga ragon.

Sa miakasold so doniya sa pankat a bago ko thotholan iyan ko kiapanagipoon ko qarn (century) a sapolo a go pito ko masa a masihi, sa giobat a Sdpan a Nasrānī so langowan a ingd o Islam, sa bithowan oto o manga barathothol sa, manga gobat a kros a kaposan.

Na sii sankā'i a btad na miaadn so tindg a miagalin sa mala' a di so masa a miaonaan iyan, sa miakasilay so manga Muslim sa mala' a kapakasilay ko kamataani ko Islam mlagid o sii ko kapamimikiran odi' na sii ko manga dadabiatan, sa miabinasa so manga sabot sii ko pagtaw a Islam.

- Sa miabinasa so sabot ko paratiaya, sa miatins sa sii bo' ko giikatharo'a ko lapiyat o dowā a shahādah sa di dn pagilayin so kipnggolalann on, sa miakasono' roo so kambokbokl a kanzasana a ikagogowad, a go so tindg a kasopak a go so kiapakalobay o tindg a go so kiada' o kaphakagaga a go so kaadn o bagr.
- Go miabinasa so sabot ko simba a lankap a romarankom, sa miatins ko manga tanda' o kambarasimba a katatamanan.
- Go miabinasa so sabot ko galbk a mapiya, sa miatins ko manga rakaat a go so manga tasbih a go so manga dowaa.
- Go minibagak so manga Muslim ko kadaklan ko manga blangan o kaoyagoyag, ko oriyan o da iran kagagaa ko kaadn o manga okit a kaosara ko manga sabap ka an maparoli so misasabap on a pd sa kapakaozor ko langowan a katampar ko kaoyagoyag.
- Sa datar oto a miazapotol so manga gakot o giikaphapagariya' ko Itlt o ummah Islamiyyah, sa kialobayan so bagr iran a go miada' so andisan iran a go so m'nang a ipkhasm kiran o Sbangan a go so Sdpan.

Sa miatatap anka'i a manga gomagalbk a piakalklk a go so salakaw ron a pkhasoldan iyan so doniya a Islam a go pphangsb dn ko manga onayan iyan sa mabagr a so talikhodan iyan na pangoorianan o bagr a doniya a jāhiliyyah, ogaid na da sampayin sa ba niyan mabinasa ko itado niyan, ogaid na sii ko kialagaday o manga masa a go so kiathimo' a go so kiapagayan a go so kiatatap anka'i a bagr na miakaprarad sa pkhalbatan iyan sa maito' maito', sa mapphakasilay niyan ko manga pakaasal iyan sa taman sa kiapakapasangan iyan sa maito bo' na papandos iyan so napas iyan sa kaposan.

Sa mianagipoon so niyawa o Islam a pkhatonggos phoon ko lmbak o kaphagingd a Islam, sa mimbalooy so agama sii sa kaposan a bontal a miamansi' a kaaawasan sa niyawa, a di niyan khagaga so kapanigr ko kaprompaki niyan ko gobat a mabagr a kabibinatangi a pphakapoon ko langowan a katampar sa pantag sa kapagimataya niyan ko Islam.

Sa datar anan a miatimo so kiapakasilay o manga masa a manga lndo, sa miakazosolbiya' so sabagi' on a pd o sabaad na miakatonay sii sa kaposan sii ko

kiada' o kapakandadato' sa miapokas ko pagtaw a Islam a go so kinigobar iyan phoon ko pondiyong a maporo' sa miaolog ko landng a madalm.

Na gowani a makaoma so manga garobat o kros a kaposan, a so manga Muslim na matatago' sankanan a btad na aya arangan a mala' na so kakhidozo' iran sa khibgay ran so manga ginawa iran ko kakhadadas, sa minibadas so kaphagingd a Islam sa taban o kiaagawa on o rapo a mananangga, sa miazapotol so manga anggawta' iyan ko manga kmr o manga taw a gomiobat.

Sa di anan makaphmaana sa ba so pagtaw na ba miabinasa sa tarotop a go so maydan na ba kiaawasi ko kasogo' sa mapiya a go so kasapar sa marata', ogaid na ski tano na so gii tano kapakanggolalana ko katharo' tano ko kapphakalankapa ko kakokom na aya bantak tano roo na so bontal a tomataban sa skaniyan i phakatankd ko mambbtad a kanggalbk sii ko kamataani ron, sa kna' o ba so maito' a missnggay apiya pn adn a miaadn on a pd sa kissnggay, inonta o maadn ko tangan iyan so kipapaarn ko manga btad.

Sa sisiapn o thothol ko manga Muslim a madakl a pd ko manga pankat o kawaraw a go so kabatalo' sii ko kiapranga ko manga taw a gomogobat a mianalaingd ogaid na skaniyan na kabatalo' o sondaro a tatabann a ithidaw niyan so kaposposan a tidaw niyan ko da niyan pn kathapapay, sa miaadn so paratiaya a somidp dn ko talikhodan o tabothod a sapng, na miaadn a tankd sii ko manga taw so kaphaninggaposan iran ko kathabana kiran a go so kapakathapapay.

Oway minitana' anan a miaadn a da dn a phalagoyan on na khaadn, ka kagiya so manga Muslim na miapakada' iran so manga sabap o kapakandato' sii ko lopa', sa siambr siran o sobosobo a mabagr sa piokas iyan siran ko darpa' a kapagolowan, ka an iyan siran milbad ko liong o tona'i o kiaori a go so kapangonotonot ko gomogobat, pitharoo Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) a:

Go da siran lalima o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) ogaid na miaadn siran a so manga ginawa iran na phlalimn iran.

Sii ko sold anka'i a kilangan a mapontok a miaona na phakarayag a so Ummah Islamiyyah na somiagad sa tlo a manga masa:

1. Masa a kininggolalann a maporo' ko Islam, a go so miakaonot on a pd sa kiapakandato' a maporo'.
2. Masa a kininggolalann ko Islam sa kanggolalan a kalilid a kalalayaman, a go so miakaonot on a kiapakandato' a kalilid.
3. Masa a kiadarodos a go so kialabaw sii ko kiaawat ko kamataani ko Islam, a go so miakaonot on a pd ko kiada' o kapakandato' a go so kiapakadaag o rido'ay.

Sii ko oriyon anka'i a kialiot a magaan na khaparo rki tano a kapakakmpta tano sii sa manga titik a katatamanan so manga sabap a onayan a so miakatonay ko kiada' o kapakandato' o Ummah Islamiyyah, a skaniyan na matitins sank'a'i a phakatalingoma:

1. So kiapakasilyay o kadaklan ko manga Muslim ko sabap a thitho o Islam, sa inawaan iran so agama ko kababaloy niyan a manga paratiaya a go manga galbk sa sii siran bo somiong ko manga lapiyat a go so manga maana a matndo'.
2. So kinipanalipndaan ko kitab o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) a go so Sunnah o Rasūlullāh (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ), sa lominiyo siran ko Islam sii ko atoran o kaoyagoyag iran.

3. So kiasagomparak o manga Muslim sa miakabagr so kiazosopaka' a kadato' a go so kapmaratabat a go so kapagagama, a miaadn ko manga saaf o ummah Islamiyyah.
4. So kalobay o kapagolowan a Islam, a go so kiaosara ko kadato' sa pantag sa kamataani ko manga baya' a ginawa a go so manga kamapiyaan a ginawa a mattndo' a maaawat ko kamapiyaan o Islam a go so manga Muslim.
5. So kiapatay o niyawa o Jihād, a go so kiapakalobay o manga kasangkapan iyan.
6. So kinibagakn ko kakowaa ko manga sabap a bagr a barandiya'.
7. So kinibagakn o Ummah Islamiyyah ko kitindgn iyan ko romasay niyan sa thitho a katonay a pd sa kisagoon ko mapiya a go so kisaparn ko marata,' a go so kipanolon ko Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى).
8. So kiabr n a go so kinipilakn ko kapagijihad.
9. So kinindaraynonn ko manga kata'o a phakanggay a gona, sa aya bo' a panagotiyapn na so manga kata'o a ongangn a balk, a go manga kata'o a zasakit.
10. So kialangkap o manga sakit a parangay a go kaphagingd.
11. So kiaropt o taragombalay o tinanggisa a Muslim, a go so walay a Muslim, a go so kaphagingd a Muslim

Sa datar anan a mimbalyo so ummah ko oriyon o kiapokas on o kapakandadato' sa miatago' sa ragawr a kapapantagan a so da dn a saginda niyan ko kialalakaw o thothol, a skaniyan na ragawr a di khagaga o pansom so kiropaan on, odi' na katamanan iyan so manga toos iyan, aya mataan na aya dn a gii ron tharo' na so dila' o mambbtad o ummah a lbi a mapait. A itotoro' oto o hadith o Nabī (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) a:

Magaan dn a kaphamagagawa rkano o manga pagtaw, sa datar o giikapamagagawa o giimamagato'ang ko lapad iyan, na adn a mitharo' a: Ba phoon sa kagiya maito' kami i bilangan sa alongan oto? Na pitharo' iyan a: Ogaid na sa alongan oto na madakl kano ogaid na skano na koyapr a datar o koyapr o bagiyaw, sa plowasn o Allāh ko manga rarb o manga rido'ay niyo so kipkhalkn rkano, na iphansir iyan ko manga poso' iyo so al wahn, na adn a mitharo' a: Hay Rasūlullāh antonaa so al wahn? Na pitharo' iyan a: So kababaya'i ko doniya a go so kikagowadn ko kapatay . (piakambowat o Abu Daud).

Sabnar a somiagad ko doniya a Islam a manga ragawr a madakl sa miaona, a miaadn so manga Muslim a mapphakada' iran on so kapakandadato' iran ko lopa', odi' na mapphakada' iran on so kapakasasarig iran a go so kathatakna' iran, odi' na mapphakada' iran so manga ingd iran a go so manga tamok iran, ogaid na siran sankoto na da' a miasin'b iran a tpng a lbi a mapitl a go da pn a lbi a mapait a di so kiatpngan iran a go kiazinagadan iran a kapapantagan sii ko langowan o thotholan iran.

Ogaid, na datar o kiasagad o manga ragawr a miaona sa miokit sa mapiya, na mataan a gianka'i a ragawr na phakasagad skaniyan a go so salakaw ron omiog so Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى), sa matatankd a pakapndato'on o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) so Ummah Islamiyyah sa datar o kiapakandato' iran sa miaona, ogaid na paliogat rki tano a katokawi tano ko waraan a mattndo' a rk anka'i a ummah. Ka an tano katokawi o ino phanatas sii ko miaonaan iyan? A go an tano katokawi sii sa katampar a salakaw o andamanaya'i kakhaadn o kapakaliyo ron? Sa makowa tano so manga sabap a phakatonay sa - kabaya' o Allāh (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) - sii ko kapakaapas.

Sa di dn khabaloy so btad a kaphapasiyo a malbod sii sa lalan a madaya' a kaddmpasan sa manga obarobar, aya mataan na skaniyan na lalakaw a margn sii sa lalan a mappno' a manga sorok a go manga ringasa', a pagokitan skaniyan o miamaratiaya sabap sankai a agama a rakhs o manga garobat a makaliliyot ko Islam, a go so langowan o manga pangalang a pphagayan sii ko lalan, sa taman sa matarotop so kapakandato' o Islam a go so pagtaw niyan, sa mapokas so kiapanangga a ika dowo o Islam, sa datar o kiapokas iyan on sa paganay.

Sa paliogat ko Ummah Islamiyyah imanto sa di skaniyan tomarg ko kiagbaan ko miaipos a manga masa sa pantag sa kamboko' a go kapanndit, ogaid na wajib so kathabala ko kapapantagan sa nggolalan sa sabot a Islam a makatatanod.

Sa so bolong na mapapayag sii ko katokawi ko thatampatan o gdamn a sakit, a go so kaadn o pamomolong a tomankd a biaksa' a skaniyan i pnggolima ko kapamolong, oriyan iyan na so kazabar a go so kaphantang a go so kathigra ko kasakit a go so kalipds o bolong a imbtad ko gdamn.

Sa wajib ko Ummah Islamiyyah a katokawi niyan ko antaa skaniyan? Go antonaa i romasay niyan? Go andamanaya'i kathonaya niyan on? A go antonaa i miakasogat on a so miaolog iyan phoon ko pondiyong o pankatan iyan a maporo', ka an skaniyan mabaloy a koyapr a so pianothol o Nabī (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)? Go antonaa i okit a khdgn iyan ko kapakaawa iyan ko manga karibatan iyan? A go andamanaya'i kapakanggona niyan ko manga tpng o kapakataban a go so katatabana on, a go so kipoporo' iyan a go so kibababa' iyan, sa datar o orog a go so irat?

Go antonaa skaniyan a manga polaos a onayan a so mapphangni skaniyan o kapakandato'? A go antonaa so manga pangalang a so babalakan iyan, a go antonaa i waraan o lalan a khisong ko kapakandato'? A go antonaa i manga papata' a phakapayag sankanan a lalan?

Manga Oripn o Allāh

Amay ka sabotn anan o Musim sankai a masa a kapapantagan na khaadn so kaphakatanod iyan a rapg o panagontaman iyan sa kapakandod iyan ko salakob o Islam sa tarotop sa khakowa niyan so panabang on o Allah a Kadnan iyan, a aya khasampornaan on an so kapakandato' iyan sa mamaradika skaniyan ko langowan a toran a salakaw koi slam.

وَأَقُولُ قَوْلِي هَذَا وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِي وَلَكُمْ وَلِسَائِرِ الْمُسْلِمِينَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ فَاسْتَغْفِرُوهُ
إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

Wa aqūlu qawlī hādā wa astagfirullāha lī wa lakum wa lisāiril Muslimīn min kullī dambin fastagfirūhu innahu Huwat Tawwābur Rahīm.